

تعیین عوامل موثر بر حضور در کلاس‌های درس تئوری از دیدگاه دانشجویان و مدرسین دانشکده

علوم پیراپزشکی مشهد در سال ۱۳۹۵

مرضیه معراجی^۱، امیر حسین ضیائی^۲، مریم عرفانی^۳، علی اکبر فتحعلیزاده^۴، مینا نوری^{۵*}

چکیده

مقدمه: حضور در کلاس درس ارتباط تنگاتنگی با پیشرفت تحصیلی و جلوگیری از افت تحصیلی دانشجویان دارد در حالی که امروزه دانشجویان تمایلی برای حضور در کلاس ندارند لذا مطالعه‌ای با هدف تعیین عوامل موثر در حضور در کلاس‌های نظری از دیدگاه اساتید و دانشجویان دانشکده علوم پیراپزشکی انجام گردید. در مطالعه توصیفی- تحلیلی ۳۸ تن از اساتید و ۴۴۷ تن از دانشجویان دانشکده علوم پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد مشارکت داشتند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساز بود که مشتمل بر دو بخش اطلاعات دموگرافیک و بررسی عوامل حضور در کلاس در ۴ حوزه استاد، دانشجو، محیط فیزیکی و محتوی درس بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت تنظیم شده بود. نتایج با استفاده از نرم افزار SPSS18 مورد آنالیز قرار گرفتند.

روش بررسی: در مطالعه توصیفی- تحلیلی ۳۸ تن از اساتید و ۴۴۷ تن از دانشجویان دانشکده علوم پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد مشارکت داشتند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساز بود که مشتمل بر دو بخش اطلاعات دموگرافیک و بررسی عوامل حضور در کلاس شامل ۲۵ سوال در بخش اساتید و ۲۷ سوال در پرسشنامه دانشجویان و در ۴ حوزه استاد، دانشجو، محیط فیزیکی و محتوی درس بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت تنظیم گردید. روایی محتوی پرسشنامه بعد از بررسی متون علمی مرتبط و توسط اساتید مجرب این حیطه و پایایی پرسشنامه با محاسبه آلفای کرونباخ مورد بررسی و ارزشیابی قرار گرفت. داده‌های حاصل با استفاده از نرم افزار SPSS18 و آزمون‌های توصیفی مورد آنالیز قرار گرفتند.

نتایج: اساتید و دانشجویان شرکت‌کننده در این پژوهش به ترتیب با میانگین سنی $43/16 \pm 9/39$ و $21/64 \pm 1/23$ بودند. طبق نظر اساتید و دانشجویان به ترتیب بیشترین اهمیت به روش تدریس و تسلط استاد (۷۳/۷٪) و (۴۶/۶٪) و کمترین اهمیت به عوامل محیطی همچون نور و حرارت (۷/۹٪) و (۱۳/۲٪) تعلق گرفت.

نتیجه‌گیری: یکی از مهمترین دلایل حضور موثر دانشجویان در کلاس‌های درس نظری ویژگی‌های مثبت اساتید می‌باشد، در نتیجه مدرسان می‌توانند با بهبود روش تدریس، بالا بردن سطح علمی و ایجاد رابطه مناسب با دانشجویان باعث حضور آنها در کلاس درس گردند.

واژه‌های کلیدی: روش تدریس، ارتباط موثر، کلاس درس، دانشجویان علوم پزشکی

۱- استادیار، دکتری مدیریت اطلاعات سلامت، دانشکده علوم پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.

۲- مربی همتراز هیئت علمی، دانشکده علوم پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.

۳- دکتری پرتو شناسی کاربردی، بخش رادیولوژی بیمارستان رضوی، دانشگاه بین المللی امام رضا، مشهد، ایران.

۴- کارشناس رادیولوژی، دانشکده پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.

۵- کارشناس ارشد فیزیک پزشکی، دانشکده علوم پیراپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.

* (نویسنده مسئول)؛ تلفن: ۰۵۱۳۸۸۴۶۷۱۵ پست الکترونیکی: nmina81@yahoo.com

مقدمه

نظام آموزشی مجموعه‌ای با وظایف ویژه است که از طریق انجام آنها، دستیابی به اهداف مورد نظر آموزش فراهم می‌شود. این مجموعه متشکل از عوامل گسترده انسانی، مالی و فیزیکی است که با عملکرد صحیح، امکان موفقیت در آموزش و تربیت مورد نظر جامعه را تسهیل می‌کنند (۱). کیفیت تدریس استاد از عوامل بسیاری متاثر می‌شود از این عوامل به زمینه علمی تخصصی استاد و درس، شخصیت فردی و اجتماعی استاد، میزان تجربه او، اهمیت موضوع درس، قوانین و مقررات حاکم بر نظام آموزشی کشور و حتی جامعه‌ای که استاد و دانشجو در آن زندگی می‌کنند، اشاره نمود (۲).

بنجامین بلوم، از جمله روان‌شناسانی است که سالها در خصوص آموزش و یادگیری در نظام‌های آموزشی تحقیقات و مطالعات فراوانی انجام داده است، او معتقد است سه عامل مهم در یادگیری فراگیران نقش دارد که این سه عامل شامل ویژگی‌های فراگیر، آموزش و بازده‌های یادگیری می‌باشند (۳). در گذشته تنها هدف حضور دانشجویان در کلاسهای درس صرفاً یادگیری بود، در حالی که فضاهای آموزشی مناسب و فراهم نمودن شرایط یادگیری بهتر، لازمه سرمایه‌گذاری روی سلامت هیجانی و روحی دانشجویان است تا آنان نسبت به حضور در کلاس و لذت بردن از آن مشتاق گردند، در نتیجه با آموزش مناسب نگرش مثبت‌تری به آینده و شغلی که در حال فراگیری آن هستند خواهند داشت. حضور در کلاس به عنوان اصلی‌ترین راهی است که دانشجویان می‌توانند دانش و اندیشه طلایی خود را به دست آورند (۴).

حضور در کلاس درس میتواند باعث کاهش نرخ‌های مرتبط با افت تحصیلی شده و عواملی از قبیل روش تدریس نامناسب، غیر مفید بودن مطالب درسی، شلوغی کلاسها، روشهای سنتی اداره آنها، عدم مشارکت دانشجویان در بحثهای کلاسی، تکراری بودن سوالات آزمون‌ها از جمله عوامل کاهش در حضور دانشجویان در کلاس درس می‌باشند (۴) عدم حضور در کلاس‌های درس محیط پویای آموزش را دچار وقفه کرده و کلاس را به محیطی خسته‌کننده و نامناسب تبدیل می‌کند (۵).

طبق بررسی‌های انجام شده در مطالعات عوامل متعددی بر حضور دانشجویان در کلاس درس موثر است، از دیدگاه دانشجویان مهمترین عوامل موثر ویژگی‌های مثبت اساتید، و ویژگی‌های دانشجویان می‌باشد (۲)، از موانع علاقمندی دانشجویان به حضور در کلاس‌های درس از دیدگاه اساتید و دانشجویان می‌توان به ویژگی‌های درس، بی‌علاقگی به موضوع، دوست نداشتن خصوصیات رفتاری استاد، دور بودن مسیر دانشگاه، برگزاری کلاسهای آخر وقت اشاره نمود (۶)

طبق بررسی پژوهشگران مطالعه جداگانه به منظور بررسی دیدگاه اساتید در مورد عوامل موثر بر حضور در کلاس درس نظری و همچنین مطالعه‌ای مشترک بین استاد و دانشجو بدین منظور به صورت همزمان و مشترک انجام پذیرفته است. به همین منظور با توجه به عدم تمایل و کاهش حضور دانشجویان در کلاس‌های دروس نظری و تعیین عوامل موثر در حضور دانشجویان در کلاسهای درس نظری در دانشکده علوم پیراپزشکی محققین مبادرت به انجام تحقیق حاضر نمودند. هدف اصلی محققان از انجام پژوهش حاضر دستیابی به عوامل موثر بر حضور در کلاس‌های درس نظری از دیدگاه دانشجویان و مدرسین می‌باشد، لذا با کسب اطلاعات مناسب از نتایج نقش ویژگی‌های موثر عملکردی و رفتاری مدرس بر حضور در کلاس و عوامل موثر مرتبط با محیط فیزیکی و ویژگی‌های درس مربوطه راه، در حضور دانشجویان در کلاس از دیدگاه دانشجویان و مدرسین بررسی شد.

روش کار

این مطالعه مقطعی- توصیفی در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ در دانشکده علوم پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد انجام گردید، جامعه مورد مطالعه در این پژوهش را کلیه دانشجویان و اساتید دانشکده علوم پیراپزشکی تشکیل دادند، ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته در دو بخش دانشجو و استاد بوده است، ابزار جمع‌آوری داده‌ها در بخش دانشجویان؛ پرسش‌نامه‌ای متشکل از پنج بخش و ۲۷ سوال

بود. بخش اول اطلاعات دموگرافیک و بخش دوم پرسشنامه عوامل موثر بر حضور دانشجویان در کلاس‌های درس نظری که در چهار بخش استاد (۱۰ سوال)، دانشجو (۴ سوال)، محیط فیزیکی (۵ سوال) و محتوی درس (۸ سوال) بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (از بسیار مخالف تا بسیار موافق) تنظیم شده بود.

ابزار جمع‌آوری داده‌ها در بخش مدرسین؛ پرسش‌نامه‌ای متشکل از پنج بخش و ۲۵ سوال بود که بخش اول اطلاعات دموگرافیک و بخش دوم پرسش‌نامه عوامل موثر بر حضور دانشجویان در کلاس‌های درس نظری را در بر داشت که این عوامل در چهار بخش استاد (۱۰ سوال)، دانشجو (۲ سوال)، محیط فیزیکی (۶ سوال) و محتوی درس (۷ سوال) بر اساس مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت (از بسیار مخالف تا بسیار موافق) تنظیم شده بود.

به منظور بررسی میزان رضایت افراد از انجام حضور و غیاب در کلاس‌های درسی در انتهای پرسشنامه‌ها تمایل اساتید و دانشجویان از انجام پروسه حضور و غیاب در کلاس جو یا شد، افراد موظف بودند میزان رضایت خود را با گزینه‌های کم، متوسط، زیاد اعلام دارند.

پرسشنامه‌های مورد استفاده در پژوهش محقق ساخته بود و به منظور بررسی روایی محتوایی پرسشنامه که بر اساس بررسی مطالعات انجام شده در ایران تنظیم شده بود، نظر سه متخصص در حوزه آموزش پزشکی و دو عضو هیئت علمی که داری سوابق اجرایی آموزشی داشتند بررسی گردید سطح روایی $CVR^2 = 0.99$ و پایایی پرسشنامه با محاسبه آلفای کرونباخ 0.82 محاسبه گردید.

اشتغال به تحصیل، تمایل و رضایت فردی و عدم اشتغال گذراندن دوره‌های کارآموزی و کارورزی از جمله شروط مورد نیاز برای ورود دانشجویان به مطالعه حاضر بود. در این مطالعه در بخش اساتید نظرات مدرسینی جمع‌آوری گردید که در زمان جمع‌آوری داده‌ها مشغول تدریس دروس تخصصی، پایه و

عمومی به صورت نظری بوده و برای شرکت در انجام پژوهش تمایل و رضایت داشتند. گردآوری داده‌ها در طول ترم تحصیلی توسط پژوهشگران و با حضور در کلاس درس و بعد از ارائه اطلاعات لازم در مورد طرح پژوهشی به دانشجویان، از افراد درخواست گردید به سوالات پرسشنامه در کمال دقت و صداقت پاسخ دهند، به منظور ایجاد اطمینان و رعایت شرط اخلاق دانشجویان برای شرکت یا عدم شرکت در مطالعه آزاد بودند و اسامی افراد در پرسشنامه‌ها یادداشت نگردید. پرسشنامه‌های اساتید نیز به صورت حضوری در اختیار ایشان قرار گرفت و از ایشان درخواست گردید در کمال صداقت پاسخ دهند. اطلاعات حاصل از پرسشنامه‌ها وارد نرم افزار SPSS18 گردید و با استفاده از شاخص‌های مرکزی، پراکندگی و آزمون‌های توصیفی شامل فراوانی، میانگین و... مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت

یافته‌ها

این مطالعه با مشارکت ۳۸ تن از اساتید برگزار گردید تعداد ۱۴ نفر (۳۶/۸٪) مونث و ۲۴ نفر (۶۳/۲٪) مذکر بودند و ۹۷/۴٪ ایشان متاهل بودند همچنین میانگین سنی اساتید مشارکت کننده $43/16 \pm 9/39$ بود. داده‌های حاصل از پرسشنامه عوامل موثر بر حضور در کلاس از دیدگاه اساتید در جدول شماره ۱ ارائه شده است. از دیدگاه اساتید بیشترین اهمیت در بین گویه‌ها به روش تدریس اساتید و کمترین آن به عوامل فیزیکی مربوط می‌شود.

در مجموع ۴۴۷ نفر از دانشجویان با میانگین سنی $1/23 \pm 21/64$ در طرح حاضر شرکت نمودند که از این تعداد ۳۴۴ نفر آنها مونث (۷۷٪) و ۱۰۳ نفر مذکر (۲۳٪) بودند. ۳۵۵ نفر مجرد (۷۸/۳٪) و ۸۶ نفر متاهل (۱۹٪) بودند. تعداد مشارکت دانشجویان رشته‌های مختلف موجود در دانشکده ۱۳۲ نفر (۲۹/۱٪) دانشجوی علوم آزمایشگاهی، ۱۹ نفر (۴/۲٪) مدارک پزشکی، ۵۸ نفر (۱۲/۸٪) فناوری اطلاعات سلامت، ۵۰ نفر (۱۱٪) بینایی‌سنجی، ۹۲ نفر (۲۰/۳٪) رادیولوژی، ۵۶ نفر

² Ratio Content Validity

مربوط می‌باشد. میزان رضایتمندی دانشجویان و اساتید نسبت به انجام حضور و غیاب در جدول شماره ۳ گزارش گردیده، مشهود است بیشتر اساتید تمایل بیشتری به انجام فرایند حضور و غیاب در کلاس‌های درس دارند و اما داده‌ها نشان می‌دهد دانشجویان تمایلی برای انجام حضور و غیاب در کلاس‌های درس ندارند

(۱۲/۴٪) فیزیوتراپی و ۴۶ نفر (۱۰/۲٪) گفتار درمانی بود. میانگین سنی دانشجویان مشارکت‌کننده در این طرح $1/23 \pm$ ۲۱/۶۴ بود. درصد و فراوانی عوامل مؤثر بر حضور دانشجویان در کلاس‌های درس نظری از دیدگاه دانشجویان در جدول شماره ۲ ارائه شده است، که نشان می‌دهد بیشترین عامل حضور در کلاس از نگاه دانشجو به روش تدریس و تسلط استاد و کمترین عامل به فاکتورهای محیطی همچون رنگ و نور

جدول ۱. توزیع فراوانی نظرات اساتید در مورد عوامل مؤثر بر حضور در کلاسهای درس نظری

عوامل	موضوعات مورد بررسی	بسیارمخالف	مخالف	بی نظر	موافق	بسیارموافق	میانگین	انحراف معیار
استاد	۱. روش تدریس مناسب				۲۶/۳	۷۳/۷	۴/۷۴	۰/۴۴۶
	۲. تسلط استاد		۲/۶	۲/۶	۳۱/۶	۶۳/۲	۴/۵۵	۰/۶۸۶
	۳. ایجاد انگیزه در دانشجو				۳۶/۸	۶۳/۲	۴/۶۳	۰/۴۸۹
	۴. استفاده از تکنیک‌های آموزشی			۲/۶	۷۱/۱	۲۶/۳	۴/۲۴	۰/۴۹۰
	۵. ارتباط مثبت با دانشجو			۱۰/۵	۳۴/۲	۵۵/۳	۴/۴۵	۰/۶۸۶
	۶. ارائه جزوه	۱۸/۴	۴۴/۷	۱۸/۴	۱۳/۲	۵/۳	۲/۴۲	۱/۱۰۶
	۷. پاسخگویی به سوالات دانشجو			۱۰/۵	۶۵/۸	۲۳/۷	۴/۱۳	۰/۵۷۸
	۸. ویژگی‌های ظاهری	۲/۶	۲/۶	۱۳/۵	۷۳	۸/۱	۳/۸۱	۰/۷۳۹
	۹. قدرت بیان			۵/۳	۳۴/۲	۶۰/۵	۴/۵۵	۰/۶۰۲
	۱۰. تنظیم مناسب درس و ساماندهی درس		۲/۶	۲/۶	۴۴/۷	۵۰/۰	۴/۴۲	۰/۶۸۳
دانشجو	۱۱. شرکت در کلاس به عنوان وظیفه (ترس از حضور و غیاب)	۲/۶	۱۳/۲	۲۳/۷	۳۱/۶	۲۸/۹	۳/۷۱	۱/۱۱۳
	۱۲. تمایل به رشته تحصیلی		۵/۳	۱۵/۸	۳۶/۸	۳۹/۵	۴/۱۴	۰/۸۸۷
	۱۳. تجهیزات آموزشی		۲/۶	۱۸/۴	۶۵/۸	۷/۹	۳/۸۳	۰/۶۰۹
محیط فیزیکی	۱۴. رنگ		۵/۳	۲۱/۱	۶۵/۸	۵/۳	۳/۷۳	۰/۶۵۲
	۱۵. نور		۵/۳	۱۸/۴	۶۸/۴	۷/۹	۳/۷۹	۰/۶۶۴
	۱۶. درجه حرارت		۵/۳	۲۸/۹	۵۷/۹	۷/۹	۳/۶۸	۰/۷۰۲
	۱۷. تعداد دانشجو در کلاس	۲/۶	۲/۶	۲۱/۱	۵۲/۶	۲۱/۱	۳/۸۷	۰/۸۷۵
درس	۱۸. ابعاد کلاس		۵/۳	۳۴/۲	۵۰	۱۰/۵	۳/۶۶	۰/۷۴۵
	۱۹. علاقه درسی دانشجو		۲/۶	۶/۲	۳۶/۸	۵۲/۶	۴/۴۷	۰/۶۹۶
	۲۰. ساعت برگزاری کلاس			۱۰/۵	۶۵/۸	۲۱/۱	۴/۱۱	۰/۵۶۷
	۲۱. محتوی درس و اهمیت موضوع تدریس (ارتباط مواد درسی با سرنوشت دانشجویان)			۲/۶	۳۱/۶	۶۲/۸	۴/۶۳	۰/۵۴۱

۰/۵۵۸	۴/۵۴	۵۵/۳	۳۹/۵	۲/۶		۲۲. کاربردی بودن مطالب ارائه شده
۰/۷۲۵	۳/۵۳	۱۰/۵	۳۴/۲	۵۲/۶	۲/۶	۲۳. آشنایی قبلی با درس
۰/۶۷۷	۴/۰۳	۱۸/۴	۷۱/۱	۵/۳	۵/۳	۲۴. تاثیر مطالب در امتحانات
۰/۸۰۴	۳/۷۳	۱۳/۲	۵۲/۶	۲۳/۷	۷/۹	۲۵. تئوری یا عملی بودن درس

جدول ۲. توزیع فراوانی نظرات دانشجویان در مورد عوامل مؤثر بر حضور در کلاسهای درس نظری

ردیف	موضوعات مورد بررسی	بسیار مخالف	مخالف	بی نظر	موافق	بسیار موافق	میانگین	انحراف معیار
استاد	۱. روش تدریس مناسب	۲	۵/۳	۷/۵	۳۸/۶	۴۶/۴	۴/۲۳	۰/۹۳۹
	۲. تسلط استاد	۱/۱	۵/۵	۸/۶	۴۲/۶	۴۱/۷	۴/۱۹	۰/۸۸۹
	۳. ایجاد انگیزه در دانشجو	۳/۱	۵/۷	۱۳/۹	۳۳/۶	۴۳	۴/۰۸	۱/۰۴۱
	۴. استفاده از تکنیک های آموزشی	۲/۹	۷/۳	۱۷/۹	۴۱/۵	۲۸/۹	۳/۸۷	۱/۰۰۴
	۵. ارتباط مثبت با دانشجو	۲/۲	۵/۷	۱۱	۳۸	۴۱/۹	۴/۱۲	۰/۹۷۹
	۶. ارائه جزوه	۳/۵	۸/۶	۲۲/۳	۳۷/۵	۲۷/۲	۳/۷۷	۱/۰۵۲
	۷. پاسخگویی به سوالات دانشجو	۱/۵	۴/۴	۱۷/۷	۴۶/۸	۲۸	۳/۹۷	۰/۸۸۷
	۸. ویژگی های ظاهری	۸/۸	۱۵/۹	۳۱/۳	۲۶/۹	۱۶/۱	۳/۳۵	۱/۱۶۹
	۹. قدرت بیان	۱/۵	۲/۹	۷/۹	۳۵/۸	۵۰/۶	۴/۳۲	۰/۸۶۶
	۱۰. تنظیم مناسب درس و ساماندهی درس	۱/۵	۴/۲	۱۴/۱	۴۴/۲	۳۳/۳	۴/۰۶	۰/۸۸۵
دانشجو	۱۱. شرکت در کلاس به عنوان وظیفه (ترس از حضور و غیاب)	۱۶/۳	۱۵	۱۳/۹	۲۴/۵	۲۸/۹	۳/۳۵	۱/۴۵۶
	۱۲. خستگی ناشی از حضور در کلاس های پشت سرهم	۶	۷/۵	۱۲/۶	۳۹/۵	۳۰/۷	۳/۸۶	۱/۱۲۷
	۱۳. فهم درس و یادداشت برداری در کلاس	۲	۴	۱۸/۱	۵۱/۹	۲۲/۱	۳/۹۰	۰/۸۶۲
	۱۴. تمایل به رشته تحصیلی	۴/۲	۴/۲	۱۴/۳	۴۲/۶	۳۳/۳	۳/۹۸	۱/۰۱۲
	۱۵. تجهیزات آموزشی	۴/۶	۹/۷	۱۹/۹	۳۹/۷	۲۳/۸	۳/۷	۱/۰۸۸
محیط فیزیکی	۱۶. رنگ	۴/۲	۹/۳	۴۱/۳۵	۳۱/۱	۱۳/۲	۳/۴	۰/۹۷۳
	۱۷. نور	۴	۹/۳	۳۳/۶	۳۷/۵	۱۴/۶	۳/۵۰	۰/۹۸۶
	۱۸. درجه حرارت	۵/۷	۸/۲	۲۳/۶	۳۵/۵	۲۵/۸	۳/۶۸	۱/۱۲۱
	۱۹. تعداد دانشجو در کلاس	۶/۲	۹/۱	۳۰	۳۵/۸	۱۶/۶	۳/۴۸	۱/۰۷۵
درس	۲۰. علاقه درسی	۲	۲/۹	۱۱/۵	۴۹	۳۲/۷	۴/۱۰	۰/۸۶۴
	۲۱. محتوای درسی	۱/۳	۴/۴	۱۲/۱	۴۶/۴	۳۳/۳	۴/۰۸	۰/۸۷۸
	۲۲. ساعت برگزاری کلاس	۳/۸	۶	۱۳/۲	۳۸/۹	۳۶/۶	۴/۰۱	۱/۰۴۲
	۲۳. اهمیت موضوع تدریس (ارتباط مواد درسی یا سرنوشت دانشجویان)	۱/۸	۴/۶	۹/۹	۳۷/۳	۴۵	۴/۲۰	۰/۹۳۴
	۲۴. کاربرد مطالب ارائه شده	۱/۳	۵/۵	۱۱/۷	۳۵/۳	۴۴/۴	۴/۱۸	۰/۹۴۵
	۲۵. آشنایی قبلی با درس	۳/۳	۱۱/۳	۳۲/۷	۳۶/۶	۱۴/۱	۳/۴۷	۰/۹۸۶

۰/۹۱۳	۳/۹۳	۲۶/۳	۴۷/۹	۱۷/۲	۴	۲/۴	۲۶. تاثیر مطالب در امتحانات
۱/۱۹۸	۳/۴۰	۱۸/۸	۳۱/۶	۲۶/۳	۱۱/۳	۹/۹	۲۷. همزمانی کلاس ها

جدول ۳. میزان رضایت دانشجویان و اساتید از انجام حضورغیاب در کلاس نظری

گروه	نظر	کم	متوسط	زیاد
اساتید	۵/۲	۱۸/۵	۶۸/۴	
دانشجویان	۵۶/۶	۲۱/۴	۱۷	

بحث

حضور در کلاس درس ارتباط تنگاتنگی با پیشرفت و جلوگیری از افت تحصیلی دانشجویان دارد و فاکتورهای بسیاری بر آن اثرگذار است اما امروزه دانشجویان تمایل کمی برای حضور در کلاس دارند. از دیدگاه اساتید بیشترین تاثیر بر حضور دانشجویان در کلاس‌های درس نظری به حیطه استاد باز میگردد، در این حیطه بیشترین اهمیت به ترتیب روش تدریس مناسب استاد، ایجاد انگیزه در دانشجویان، تسلط اساتید به درس و قدرت بیان اساتید باز میگردد، نظرات دانشجویان نیز در این موارد همراستا با دیدگاه اساتید است. در مطالعه آرموده که بر روی ۲۸۸ دانشجو دانشگاه سبزوار در سال ۱۳۹۲ انجام شد، بیشترین میانگین نمره مربوط به حیطه ویژگی‌های استاد بود (۵) و کیلی و همکاران طی تحقیق بر روی ۲۰۰ دانشجو در سال ۱۳۹۰ تسلط و قدرت بیان استاد، برخورد گرم و صمیمی استاد با دانشجو را از عوامل موثر بر حضور در کلاس اعلام نمودند (۷)، در پژوهش مشابه که در سال ۱۳۸۵ توسط فصیحی و همکاران بر روی ۳۲۰ دانشجو رشته‌های مامایی و پرستاری در کرمان انجام گردید تسلط استاد و روش تدریس مناسب از جمله فاکتورهای موثر بر حضور در کلاس اعلام گردید (۸) همچنین نظری و همکاران طی تحقیق بر روی ۱۲۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهرکرد، به نقش موثر و کلیدی استاد در حضور در کلاس درس و استفاده از ابزار سمعی و بصری را موثر دانستند (۹) روش تدریس

نامناسب (۱۰، ۱۱) مشکلات رفتاری و برخورد نامناسب برخی اساتید و کافی نبودن آموزش در مبحث اخلاق حرفه‌ای از عمده شکایات دانشجویان از دانشگاه می‌باشد (۱۲، ۱۳).
گویه مربوط به "استفاده از تکنیک‌های آموزشی" از جانب اساتید و دانشجویان در رده‌های اهمیت بالا قرار گرفت لذا اساتید می‌توانند با استفاده از استراتژی‌های آموزشی همچون روش‌های نوین آموزشی (۱۴، ۱۵)، تکنیک آموزش خلاق (۹) همچنین تدریس بخشی از قسمت‌های درس توسط دانشجویان باعث افزایش یادگیری، تمرکز و آشنایی عمیق آنها با درس گردند (۱۶).

با بررسی گویه‌های مربوط به حیطه دانشجویان، اساتید اعتقاد داشتند دانشجویان بخاطر ترس و به عنوان وظیفه در کلاس-های درس حضور پیدا میکنند و تمایل و رغبت دانشجویان به رشته تحصیلی نیز از اهمیت قابل توجهی برخوردار بود. این در حالی است که از دیدگاه دانشجویان به ترتیب اهمیت موضوع تدریس، علاقه به درس، تمایل به رشته تحصیلی و فهم و نت-برداری در کلاس از اهمیت برخوردارند. در مطالعات انجام شده توسط آرموده اهمیت ویژگی‌های دانشجویان (۵) و عدم شرکت در کلاس به عنوان وظیفه (۸) نیز جزو عوامل با امتیاز بالا برای حضور در کلاس درس قید گردیده‌اند.

در بررسی حیطه محیط فیزیکی از دیدگاه اساتید به ترتیب تعداد دانشجویان در کلاس درس، تجهیزات آموزشی، نور کلاس و رنگ بالاترین و ابعاد کلاس کمترین اهمیت را دارد. از

دیدگاه دانشجویان به ترتیب تجهیزات آموزشی، درجه حرارت کلاس، نور، تعداد دانشجویان حاضر در کلاس و رنگ از میانگین بالایی برخوردار بودند. مطالعات نشان می‌دهد شلوغی کلاس‌ها (۱۱) و خستگی ناشی از کلاس‌های قبل از جمله مهمترین فاکتورهایی عدم علاقه دانشجویان برای حضور در کلاس‌های درس می‌باشد (۲). همچنین نبود امکانات کافی و مناسب، عدم تناسب تعداد دانشجویان و امکانات موجود از عمده شکایات دانشجویان از دانشگاه می‌باشد (۱۲، ۱۳) لذا امکانات و محیط فیزیکی (۵) و ایجاد شرایط مناسب از لحاظ گرمایشی و سرمایشی به منظور ایجاد رغبت برای حضور در کلاس درس و بالا بردن بازده آموزشی، همچنین استفاده از وسایل سمعی بصری مناسب (۹) از جمله عوامل مهم موثر بر حضور در کلاس دانشجویان می‌باشد (۸) لازم بذکر است اهمیت تعداد افراد کلاس و تاثیر آن بر بازده دانشجویان و اساتید درس از جمله نکات مهمی است که سازمان سنجش بایستی مد نظر قرار دهد. تنظیم مناسب ساعت کلاس درس و فاصله و موقعیت کلاس‌ها نیز از عواملی است که مسئولین ضمن توجه به آنها می‌توانند بازده آموزشی را افزایش دهند.

طبق نظر اساتید دانشکده پیراپزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد محتوی درس بیشترین اثر را بر حضور دانشجویان در کلاس درس دارد. محتوی درس و اهمیت موضوع درس و ارتباط آن با سرنوشت دانشجو، بعد از روش تدریس اساتید بالاترین میانگین را در بین سوالات پرسشنامه به خود اختصاص داده است، این مسئله در پرسشنامه دانشجویان نیز مشهود است، که باید بر آنها تمرکز بسیاری داشت. از دیدگاه اساتید به ترتیب گویه‌های اهمیت موضوع درس، کاربردی بودن مطالب، علاقه به درس، ساعت برگزاری کلاس، تاثیر مطالب در امتحان، آشنایی قبلی با درس و همزمانی کلاس‌ها و از دید دانشجویان علاقه به درس، کاربردی بودن مطالب، ساعت برگزاری کلاس درس، تاثیر مطالب در امتحان، تئوری یا عملی بودن کلاس، و آشنایی قبلی با درس از بیشترین اهمیت تا کمترین اهمیت قرار دارند. این مسئله در مطالعات آزموده (۵) و الهام (۸) مورد

بررسی قرار گرفته است. در مطالعه انجام شده در نیجریه علاقمندی به درس، محتوی درس، کاربردی بودن درس و ترس از امتحان از عمده عوامل موثر بر حضور در کلاس دانشجویان ذکر گردیده است (۱۷) غیر مفید بودن مطالب درسی و کاربردی نبودن آنها از جمله مهمترین فاکتورهای عدم علاقه دانشجویان در حضور در کلاس درس می‌باشد (۱۱).

اهمیت حضور در کلاس جهت فهم بهتر مطالب مورد بحث در کلاس برای کسی پوشیده نمی‌باشد با بررسی گویه انجام حضور و غیاب در مطالعه حاضر نشان می‌دهد اساتید تمایل بالایی به انجام حضور و غیاب در کلاس دارند اما با اختلاف فاحش دانشجویان تمایلی به انجام حضور غیاب نداشته و با انجام آن مخالف هستند. در مطالعه نظری و همکاران دانشجویان علاقه و تمایلی بر انجام حضور و غیاب نشان ندادند و ۱۰ درصد از دانشجویان حضور و غیاب را از عوامل اجبار در حضور در کلاس درس ذکر نمودند (۹).

شناسایی و درک بهتر عوامل موثر بر حضور در کلاس دانشجویان در موسسات آموزش عالی بر سیاست‌گذاری موسسات، عملکرد اساتید و بهبود روند آموزش عالی موثر خواهد بود (۱۷) فاکتورهای موثر بر حضور در کلاس در تمام دنیا یکسان است اما با توجه به تاثیر فرهنگ و شرایط اجتماعی (۲) وزن فاکتورها در تاثیر بر میزان علاقمندی دانشجویان به حضور در کلاس درس متفاوت می‌باشد. بهبود کیفیت آموزش، استفاده از امکانات رفاهی، رفتار مناسب استاد (۱۸) و برگزاری کارگاه‌های آموزشی آینده شغلی برای افزایش انگیزه دانشجویان باعث گام نهادن در مسیر پیشرفت تحصیلی می‌شود.

مهمترین عامل انگیزشی شرکت در کلاسهای درس برای دانشجویان استاد درس می‌باشد (۱۸)، ایجاد فضای مناسب برای آموزش و استفاده از رویکردهای تدریس جدید سیر توسعه و تکامل روش‌های تدریس را تحت تاثیر قرار می‌دهد (۱۹) اهمیت مشارکت و فعالیت دانشجویان و ایجاد بستر مناسب به منظور همکاری دانشجویان در کلاس درس باعث ارتقا کیفیت آموزش می‌گردد. (۲۰) اساتید می‌توانند با مسلط

دیدگاه اساتید و دانشجویان شناسایی نمودند لذا امید است مسئولین و اساتید با بررسی و تعدیل این عوامل باعث ایجاد رغبت در دانشجویان در جهت استفاده بهینه و حضور فعالانه در کلاس‌های درس گردند. بدین سان با ارتقا سطح کیفی یادگیری و آموزشی دانشجویان، باعث ارتقا و اثر بخشی برنامه‌های آموزشی و در صورت نیاز ایجاد تغییر در برنامه‌های آموزشی گردد و همچنین با نظارت بر عملکرد اساتید و توجه به عوامل فیزیکی باعث پیشبرد اهداف و در نتیجه تعالی نظام آموزشی و جامعه می‌گردد.

از محدودیت‌های مطالعه حاضر می‌توان به عدم دسترسی به کلیه دانشجویان دانشکده علوم پیراپزشکی اشاره نمود، پیشنهاد می‌گردد در مطالعات آتی دانشجویان رشته‌ها و دانشکده‌های متفاوت به موازات هم مورد بررسی قرار گیرند همچنین مسئولین به منظور ترغیب دانشجویان به حضور فعال و موثر در کلاس درس با در نظر گرفتن عوامل موثر بر آن برنامه‌ریزی‌های مناسب را انجام دهند تا به هدف آموزش که تعالی سطح تعلیم و تربیت و توسعه مشارکت دانشجویان می‌باشد دست یافت.

نتیجه گیری

پیشرفت تحصیلی دانشجویان و جلوگیری از افت تحصیلی آنها ارتباط تنگاتنگی با حضور دانشجو در کلاس درس دارد و فاکتورهای بسیاری بر آن اثر گذار است، با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر مهمترین فاکتور موثر بر حضور دانشجویان در کلاس درس به ویژگی‌های اخلاقی، توانمندی علمی استاد، روش تدریس مناسب و مهارت ارتباطی فرد باز می‌گردد، لذا با توجه به نقش مدرس، در علاقمندی دانشجویان به حضور فعال دانشجویان در کلاس درس، اساتید می‌توانند با بهبود سطح علمی، شرکت در کلاسهای آموزشی، بهبود روش تدریس خویش، بالا بردن توان ارتباطی و درک متقابل با دانشجو، استفاده از روش تدریس مناسب و بروز و... دانشجویان را به حضور در کلاس درس علاقمند نمایند.

شدن به تدریس (۸)، آشنایی با روش‌های تدریس جدید، مشارکت دادن دانشجویان در امر تدریس و مباحث کلاسی (۲۰)، استفاده از روش‌های بهبود آموزش (۲۱) و گاه با تغییر رویه و استفاده از تکنیک‌های خلاق جدید (۶) باعث حضور فعال آنان در کلاس‌های درس تئوری گردند (۲۰). ایجاد محیطی فعال و پویا و جلب همکاری و هماهنگی دانشجویان با خویش می‌تواند گامی بزرگ در جهت ایجاد انگیزه و رغبت در دانشجویان برای حضور و مشارکت فعالانه دانشجویان در کلاس درس داشته باشد (۲۲). به زبان دیگر حضور دانشجویان در کلاس‌های درس اساتید، ارزیابی مناسبی از نحوه تدریس و تعامل استاد با دانشجویان، برای استاد می‌باشد، در نتیجه اساتید می‌توانند با بهبود روش تدریس خود و فاکتورهای موثر باعث حضور موثر دانشجویان در کلاس درس گردند. همچنین با ایجاد روابط مناسب عاطفی با دانشجویان (۱۸) و ایجاد نگرش مثبت در ایشان می‌توان در زمینه افزایش انگیزش دانشجویان تلاش نمایند (۲۳). در آمریکا اساتید موظف به یاد دهی استراتژی‌های موثر مشارکت دادن دانشجویان در کلاس و استفاده از این استراتژی‌ها برای تشویق دانشجویان در مشارکت فعال در کلاس می‌باشند (۲۴) نمره‌دهی به مشارکت در کلاس و حضور در کلاس‌های درس (۲۵) از جمله راهکارهایی است که برخی اساتید در پیش گرفته‌اند.

تمام پژوهش‌های ذکر گردیده با نتایج پژوهش حاضر در هماهنگی می‌باشد، از مهمترین ویژگی‌های مثبت پژوهش حاضر جمع‌آوری همزمان اطلاعات از اساتید و دانشجویان و مقایسه داده‌های حاصل با هم می‌باشد. توجه به این نکته لازم می‌باشد که تنها حضور فیزیکی دانشجویان در کلاس‌های درس مورد قبول نمی‌باشد و دانشجویان می‌بایستی مشارکت پویا و فعال در کلاسهای درس داشته و نهایت استفاده را از حضور اساتید برای علم آموزی داشته باشند و حضور در کلاس را تنها به دلیل وظیفه دانشجویی قلمداد نکنند. بلکه با تمرکز بالا، دقت و اشتیاق در کلاس درس حاضر گردند. محققان با انجام این پژوهش دلایل شرکت در کلاس درس‌های نظری را از

تشکر و قدردانی

پژوهشگران بر خود واجب می‌دانند از تمام افرادی که در این طرح مشارکت نمودند کمال تشکر را نمایند نویسنده دوم، سوم و چهارم خانم دکتر عرفانی و آقایان ضیائی و فتحعلیزاده در تهیه طرح پروپزال و جمع‌آوری اطلاعات همکاری نمودند. نویسنده اول و پنجم خانم‌ها دکتر معراجی و نوری در قسمت

نگارش، تدوین مقاله و آنالیز آماری فعالیت نمودند این پژوهش حاصل از طرح تحقیقاتی مصوب به شماره ثبت "۹۴۰۷۵۹" می‌باشد. بر خود واجب میدانیم از معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی مشهد نهایت تشکر را داشته باشیم.

References

1. Sh. S. *the effect of clinical supervision on the faculty teaching quality at nursing and midwifery school in Isfahan University of Medical Sciences*. Iran Journal Medical Education 2000; 1(1): 56-63.
2. Karami MY, Amanat A, RASEKH JA, SOTOODEH JA. *The evaluation of effective factors on attendance in theoretical classrooms, from the viewpoints of medical students of Jahrom's* University of Medical Sciences 2013; 11(1): 7-14.
3. Nabavi SJ, Safavi M. *Causes of absenteeism and lack of attention to the instructions among medical students of Islamic Azad University, Tehran Medical Branch*. Medical Science Journal of Islamic Azad University-Tehran Medical Branch 2011; 21(3): 227-32.
4. B. D. *The evaluation of effective factors of participation and non participation in the basic science classrooms in Tehran University of Medical Sciences in 1999-2000*. Medical Purification 2000; 40: 36-41.
5. azmodeh DM, Farzadmansh E , Khosrowabadi A , Rakhshani M H. *Investigating the Factors Affecting Presence in Teaching Classes from the Viewpoint of Students of Sabzevar University of Medical Sciences*. journal of stripes in Developmental medical education 2013; 10(2); 23-30 [persian].
6. Yasayi S, Davari AR, Azizian F, Ghafari Torghi M. *Reasons for Students' Absenteeism in Classroom: viewpoints of dental students and faculty members of Yazd School of Medicine*. The Journal of Medical Education and Development. 2016; 10(4): 278-85.
7. Vakili A, Teimouri M, Ghorbani R. *REASONS OF ABSENCE FROM CLINICAL FOUNDATION CLASSES FROM THE VIEWPOINTS OF*. Medical Students of Semnan University of Medical Sciences 2013; 8(1): 65-73.
8. Fassihi Harandi T, Mohammad Ali Zadeh S , Ghazanfari Moghadam Z. *Factors Affecting Presence in theoretical Classes from the Viewpoints of Nursing and Midwifery Students of Razi Nursing and Midwifery Faculty of Kerman*. journal of stripes in Developmental medical education 2007; 4(2) : 100-107 [persian].
9. R Nazari Vanani FA. *A Review on Students' Comments Concerning factors affecting Their Absence in the Classroom*. Biannual Medical Education, Babol University Medical Sciences 2015; 4(1): 50-55.

10. Torabi M, Amini P, Taheri S, Karimi-Afshar M, Abbasloo A. *Effective factors on theoretical classes attendance of dentistry students of Kerman University of Medical Sciences*, Iran. Strides Development Medical Education. 2014; 11(3): 342-9.
11. Soleimani AH, K M. *Survey of tehran university of medical sciences medical student sopinions about causes of absenteeism*. Iran Journal Medical Education 2001; 2(17): 73 [In Persian].
12. Gharaei Sh Kargozar S A. *Gholami Students Viewpoints of Mashhad Dental School about Educational Problems; a Qualitative Study*. Bimonthly of Education Strategies in Medical Sciences 2015; 8(2): 123-130.
13. Sanatkhani M, Molla Z, Akbari M. *Evaluation of the students' perception about clinical education and examination in Mashhad School of Dentistry (Iran) in 2009*. Journal of Mashhad Dental School 2012; 36(3): 211-2.
14. Safari N. *The Effect Of Educationnal Technology-Based Teachingt, Cognitive And Metacognitive Learning Strategies On Agriculture Students Academic Achievement And Self-Efficacy At Lorestan Payame Noor University*, Iran Journal Of Agricultural Education Administration Research 2017; 4(1): 3-15
15. Karimi Moonaghi H, Armat MR. *Using WebQuest in Medical Education*. Iranian Journal of Medical Education 2013; 13(5): 353-63.
16. Heravi M, Jadid Milani M, Rejeh N. *The effect of lecture and focus group teaching methods on nursing students learning in community health course*. Iranian Journal of medical education. 2004; 4(1): 55-60.
17. Adebisi OS, Lawal KO. *Factors Influencing Students Classes Attendance Decisions: A Study Of Business Administration Student*. Arabian Journal of Business and Management Review Oman Chapter 2016; 6(2): 1-6
18. Skinner EA, Kindermann TA, Furrer CJ. *A motivational perspective on engagement and disaffection: Conceptualization and assessment of children's behavioral and emotional participation in academic activities in the classroom*. Educational Psychological Measurement 2009; 69(3): 493-525.
19. Bazrafkan L, Haghani F, Shakoor M, Omid A, Jouhari Z, Nabiei P. *Element of learning in 21st century from the Students\view points, in summer school of Shiraz University of Medical Sciences*. Bimonthly Journal of Hormozgan University of Medical Sciences 2014; 18(3): 250-9.
20. Hosseinzadeh K, Derakhshan F, Sarchami R. *Students Participation In Teaching And Its Improvement Methods: A review Study* 2017; 13(6): 607-617.
21. Ghadami A, Salehi B, Sajadi S, Najji H. *Students Points Of View Regarding Effective Factors In Establishing Communication Between Students And Faculty Membersm*. Iranian Journal of Medical Education 2007; 7(1): 149-54.
22. Mehralizadeh S, Ghorbani R, Zolfaghari S, Shahinfar H, Nikkhah R, Pourazizi M. *Factors Affecting Student Concentration in Classroom: Medical Students' Viewpoints in Semnan University of Medical Sciences*. Iranian Journal of Medical Education 2013; 13(8): 663-71.

23. Seyedmajidi m Nk, Seyedmajidi S. *Evaluation of effective factors on theoretical classes attendance of dentistry students of Babol University of Medical Sciences*. Biannual Journal of Medical Education 2017; 5(1): 21-26.
24. Wright J. *Participation in the classroom: Classification and assessment techniques*. Teaching Innovation Projects 2014; 4(1): 1-11.
25. Meyer KR. *Student classroom engagement: Rethinking participation grades and student silence*: Ohio University; 2009.

Determination of Effective Factors on Attendance in Theoretical Classrooms from The Viewpoint of Students and Faculty Members of Paramedical Sciences Faculty of Mashhad in 2015.

Meraji M (PhD)¹, Ziaee A (MSc)², Erfani M (PhD)³, Fathalizadeh A(BSc)⁴, Nouri M (MSc)⁵

¹ Assistant professor, Faculty of Paramedical Sciences, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.

² MSc, Faculty of Paramedical Sciences, Mashhad University of medical sciences, Mashhad, Iran.

³ PhD, Radiology department, razavi hospital, Imamreza international school, Mashhad, Iran

⁴ BSc, Faculty of Paramedical Sciences, Mashhad university of medical sciences, Mashhad, Iran.

⁵ MSc, Faculty of Paramedical Sciences, Mashhad university of medical sciences, Mashhad, Iran.

Received: 03 Oct 2018

Revised: 21 Nov 2018

Accepted: 12 Mar year

Abstract

Introduction: The presence in the classroom is closely linked to academic achievement and the prevention of student academic failure. This is while students are unwilling to attend class today. Therefore, study was conducted to determine the effective factors in their absence from the theoretical classes from the viewpoint of faculty members and students of Paramedical Sciences Faculty.

Methods: : In this descriptive-analytical study, 38 faculty members of Paramedical Sciences Faculty of Mashhad University of Medical Sciences and 447 students was participated The data gathering tool was a researcher-made questionnaire that it was included two parts of demographic information and attendance factors in the class including 25 questions in the faculty' questionnaire and 27 questions in the students' questionnaire and in the four areas of teacher, the student, the physical environment and the content of course which were based on Likert scale .The content validity of the questionnaire was evaluated after reviewing the relevant scientific texts and by qualified professors in this area and reliability of the questionnaire was calculated by Cronbach's alpha .Data were analyzed using SPSS18 software and descriptive tests.

Result: The professors and students participating in this study were with an average age of (43.16 ± 9.39) and (21.64 ± 1.21). According to the opinion of faculty members and students, the most important factors were the teacher's teaching and mastery (73.7%) and (46.6%), respectively, The least importance was attached to environmental factors such as light (7.9%) and heat (13.2%).

Conclusion: One of the most important reasons for the effective presence of students in theoretical classes is the positive qualities of professors, As a result, they can improve their teaching methods, raise their level of science, and create an appropriate relationship with students so interested them present in the classroom.

Keywords: Teaching method, Effective relationship, classroom, Medical students.

This paper should be cited as:

Meraji M, Ziaee A, Erfani M, Fathalizadeh A, Nouri M. ***Determination of Effective Factors on Attendance in Theoretical Classrooms from The Viewpoint of Students and Faculty Members of Paramedical Sciences Faculty of Mashhad in 2015.*** J Med Edu Dev; 14(1): page 14-25

* Corresponding Author: Tel: +051-38846715, Email: nmina81@yahoo.com